מפניני הפרשה - מאמר

עלינו לשבח

מנהיג שרוצה להפיק את המיטב מבני קהילתו, עליו לתת להם הזדמנות להראות שהם מסוגלים למעשים גדולים - ואז לחגוג את הישגיהם, זה מה שמתרחש ברגע מכריע לקראת סוף פרשת פקודי, רגע המוביל בעקבותיו את חומש שמות בו מתואר מריו של העם, אל התימתו הנשגבת - בני ישראל השלימו את מלאכת בניית המשכן.

אז מספרת התורה (פרק לט') "**ותכל כל עבדת משכן אהל מועד...וירא משה את כל המלאכה והנה עשו אתה כאשר ציווה ה' כן עשו ויברך אתם משה**".

מילים אלו מזכירות כתוב אחר, מסוף סיפור הבריאה בספר בראשית (פרק ב'): "**ויכלו השמים והארץ וכל צבאם...ויברך אלוקים את יום השביעי ויקדש אתו, כי בו שבת מכל מלאכתו אשר ברא אלוקים לעשות**".

שלוש מילות מפתח מופיעות בשני הקטעים: "מלאכה" (או עבודה), "ויכל" (להטיותיה) ו"ויברך". ההדהוד אינו מקרי. זו דרכה של התורה לאותת על קשר בין כתובים, לרמוז שאת המצווה, או את הסיפור האחד יש לקרוא לאורו של השני. כאן התורה מדגישה שבחומש שמות הושלם מה שהתחיל בחומש בראשית, מלאכה השלימה מלאכה - ספר בראשית התחיל במעשה של בריאה אלוקית. ספר שמות נחתם במעשה של יצירה אנושית.

סיפור הבריאה בספר בראשית מאורגן סביב סדרות בנות שבעה איברים – הבריאה בשבעה ימים. המילה "טוב" מופיעה שבע פעמים, המילה "אלוקים" 35 פעמים (7 כפול 5), והמילה "ארץ" - 21 פעמים (7 כפול 3). בפסוק הפותח את הסיפור ואת הספר יש שבע מילים, בפסוק השני 14, ובפסקה החותמת אותו, פסקת "ויכולו" 35 מילים, ובסיפור כולו יש 469 מילים (7כפול 67).

והנה, גם סיפור בניית המשכן בפרשות ויקהל פקודי בנוי סביב המספר שבע. המילה "לב" מופיעה שבע פעמים בקטע שמשה מפרט בו את התומרים לבנייה (פרק לה' ה' – כט'), ועוד שבע פעמים בקטע המתאר כיצד בצלאל ואהליאב מתמנים לעשות את המלאכה (פרק לה, לד' – לו') והמילה "תרומה" מופיעה שבע פעמים. בפרק לט' שמתאר את הכנת בגדי הכהונה, מופיע הביטוי "כאשר צוה ה' את משה" שבע פעמים - ועוד שבע בפרק מ'.

התורה מפנה אפוא את תשומת לבנו לזיקה שבין בריאת העולם לבניית המשכן. עכשיו אנו מבינים מה המשכן ייצג - הוא היה מיקרו־קוסמוס, היקום בקטן, שנבנה באותה חוכמה ואותו דיוק שהעולם נברא בהם. מרחב של סדר מול תוהו הישימון חסר הצורה. המשכן היה תזכורת מוחשית לשכינתו של אלוקים בקרב המחנה - שהיא בפני עצמה ביטוי לשכינתו בעולם כולו.

בני ישראל, שהצטיירו לאורך רוב ספר שמות כממורמרים וכבפויי טובה, קיבלו לאחר חטא העגל הזדמנות להוכיח שאפשר לגאול אותם, שהם מסוגלים למעשים גדולים. הם הוכיחו שהם יכולים להיות יצירתיים - בנדיבות לב ובכישרון כפיים בנו עולם מיניאטורי. במעשה סמלי זה הוכיחו שהם מסוגלים להיות, כניסוחם הקולע של חז"ל - "שותפים במעשה בראשית".

בזה נסללה הדרך להשבת רוחם של בני ישראל ולשיקום תפיסתם העצמית כאומת הברית - משה בירך אותם ואמר, על פי חז"ל בספרי במדבר, פרשת פינחס: "יהי רצון שתשרה שכינה במעשה ידיכם" - גדולתנו ביכולת הטמונה בנו ליצור מערכות יחסים וחיים הנעשים בית לשכינה. בברכו את בני ישראל ובשבחו את הישגם הראה להם משה את הדרך למעלה.

בין אדם לחבירו

אם רואה אדם את חבירו שהוא עצוב מפני דלותו, או מפני איזה צרה אחרת חלילה ואינו יכול לעזור לו, מצווה על כל פנים לדבר על לבו ולהפיג ממנו את דאגתו וזה נכלל בגמילת חסד.

בכמה מקומות במקורותינו כתוב, שאפילו אם אדם הוא דל ואין ידו משגת לעסוק בגמילות חסד כספית, יוכל להשיג מידה זאת בלא כסף ובלא מחיר, ע"י שידבר על לב העני ויהיו בדברי נחת וחיזוק, וינחמנו ממעשיו ומעיצבון ידיו ויכבדהו, ושכרו גדול מאד שמזמן עבור מצווה זו לחיי העולם הבא.

שואל ומשיב

שאלה: מהי הדרך הנכונה לקיים מצוות "לבסומי בפורים עד דלא ידע"?

תשובה: מובא במסכת מגילה דף ז: "אמר רבא: מיחייב איניש לבסומי בפוריא עד דלא ידע בין ארור המן לברוך מרדכי". ובהמשך מסופר שם על מקרה טראגי שארע לרבי זירא בעקבות זה שהברו התבסם בסעודת פורים.

גמרא זו נפסקה להלכה ברמב"ם הלכות מגילה וחנוכה פרק ב' טו': "כיצד חובת סעודה זו שיאכל בשר ויתקן סעודה נאה כפי אשר תמצא ידו, ושותה יין עד שישתכר וירדם בשכרות..." וכתב בהגהות מיימוניות שם: "כתב ראבי"ה דכל הני למצוה בעלמא ולא לעכב:.

מרן בשו"ע סימן תרצה' - ב' פסק גמרא זו להלכה: "חייב אינש לבסומי בפוריא עד דלא ידע בין ארור המן לברוך מרדכי". מרן אומנם לא ביאר את הדרך הנכונה לקיים מצווה זו אבל הרמ"א בהגה הדגיש: "ויש אומרים דאין צריך להשתכר כל כך, אלא שישתה יותר מלימודו, וישן, ומתוך שישן אינו יודע בין ארור המן לברוך מרדכי. ואחד המרבה ואחד הממעיט, ובלבד שיכוין לבו לשמים".

בביאור הלכה סימן תרצה סעיף ב' ד"ה "עד דלא" כתב: וזה לשון המאירי חייב אדם להרבות בשמחה ביום זה ובאכילה ובשתיה עד שלא יחסר שום דבר ומכל מקום אין אנו מצווין להשתכר ולהפחית עצמינו מתוך השמחה שלא נצטווינו על שמחה של הוללות ושל שטות אלא בשמחה של תענוג שיגיע מתוכה לאהבת ה' יתברך והודאה על הנסים שעשה לנו...וזה לשון החיי אדם: כיון שכל הנס היה ע"י יין לכן חייבו חכמים להשתכר ולפחות לשתות יותר מהרגלו כדי לזכור הנס הגדול ואמנם היודע בעצמו שיזלזל אז במצווה מן המצות בנטילת וברכה...מוטב שלא ישתכר וכל מעשיו יהיו לשם שמים".

וכן כתב ה 'שפת אמת' על הגמרא שם: "...נראה לפרש דאין הכוונה שמחויב להשתכר כל כך...אבל אפילו קודם השיעור יוצא כל שעוסק במשתה..."

סיכום: מצווה ולא חובה על כל אדם ל "בסומי" בפורים עד שלא ידע בין ארור המן לברוך מרדכי. והכוונה שישתה מעט יותר מהרגלו וישן. ולא טוב עושים אותם בני אדם ששותים לשוכרה ומזלזלים בעצמם ובכבוד שמים.

מפניני הפרשה - רעיון

מהכוח אל הפועל

פרשת פקודי אומנם יש בה מעין חזרה כללית על כל מה שנאמר כבר לגבי הקמת המשכן. אולם יש נקודה חשובה, שיש לתת עליה את הדעת בפרשה.

עיון בפרשתנו מלמד שבפרשה מופיעים שבעים ושמונה פעמים צמד המילים: "כן עשו", מדוע? מה המסר שבזה?

בפרשיות הקודמות אומנם למדנו על תוכניות המשכן וכליו. תחילה למדנו איך מצווה הקדוש ברוך הוא את הדברים למשה. לאחר מכן למדנו איך מודיע עליהם משה לבני ישראל. אבל תמיד הדהדו באוזנינו מלים כמו: "ועשית", "ועשו", "וכן תעשה", וכדומה.

לא כן בפרשת "פקודי". כאן נאמר על כל פרט ופרט, ועל כל פריט ופריט "כן עשו". יש חשיבות רבה לכך, כאשר אפשר להודיע שתוכנית לא רק הוצעה, אלא אף הוצאה לפועל.

רבים הם המקומות, שבהם אפשר למצוא אבני-פינה, אשר הונחו תוך חגיגיות רבה, פרסומת רעשנית, מלווה תקוות ורודות, השמעת רעיונות נשגבים- אך לבסוף לא הוקם שום בניין על אבן הפינה.

אכן, רב הוא המרחק בין "ועשית" לבין "כן עשו". זוהי השיבותה הרבה של פרשת "פקודי", למרות שלכאורה היא מלאה חזרות על דברים שכבר נאמרו בפרשיות קודמות- אלא שהפעם מלווים הדברים בהדגשה של "כן עשו".

במילים אלו יש לא רק אישור על עשיית הדברים, אלא גם עשייתם בשלמות, תוך דיוק נמרץ של כל הקווים והתווים שעליהם ציווה הקדוש ברוך הוא למשה.

וכך יובן לנו הפסוק המסכם נושא זה שבפרשה: "וירא משה את כל המלאכה והנה עשו אותה כאשר ציווה ה' כן עשו - ויברך אותם משה".

נר ה' נשמת אדם, גיליון זה מוקדש לעילוי נשמת:

החייל לביא בן אורית ג'הסי ע"ה הי"ד

אהרון בן שרה שרון ע"ה — שלום בן שולם כתריאל ע"ה

אליהו בוקובזה בן ורדה ז"ל — יצחק בן ליזה פרץ ע"ה

אדוניהו בן רפאל הכהן ז"ל

נר ה' נשמת אדם, גיליון זה מוקדש לעילוי נשמת:

סימונה בת מרסדם אלמליח ע"ה — יפה סופיה בת שרה בתיה מאירי ע"ה

שרה שרח בת מרים כהן ע"ה — רבקה בת ג'ונג'ון תפילין ע"ה

מרסדם אוריה עמר ע"ה והי"ד בת רחל הי"ו — הלן בת נזלי בן גיאת ז"ל

יפה בת שרה רומי ע"ה — ג'נט בת תמו אלבז ז"ל רחל בת מרים עטיה ז"ל

בס"ד ה' לחודש אדר ב' ה'תשפ"ד
שנה שלושים גיליון מספר 25
יוצא לאור על ידי שמעון בוחניק
רב קהילה בישוב חשמונאים

קול ששון

פרסומים תורניים
בהלכה, הגות, אגדה ופרשת שבוע
ע"ש ששון בן שמחה לבית בוחניק ז"ל

שבת קודש
פרשת פקודי
מפטירים

במלכים א' פרק ז' ספרדים מפסוק מ': "ויעש חירום"

אשכנזים מפסוק נא': "וַתִּשָּׁלֵם כָּל הַמְּלָאכָה

חשמונאים (שעון חורף)

כניסת שבת וחג: 17:30
יציאת שבת וחג: 18:28
זמן רבנו תם: 18:58

מהלכות קריאת המגילה בפורים עפ"י פסיקת השו"ע ופוסקים אחרונים

הקדמה

נצחיותה של מגילת אסתר ושל ימי הפורים, מקורם במגילה עצמה: "**וימי הפורים האלה לא יעברו מתוך היהודים וזכרם לא יסוף מזרעם**" (פרק ט') ובדברי חז"ל לדוגמא במסכת מגילה דף י: "**רחיה לה' לשם - זו מקרא מגילה, לאות עולם לא יכרת - אלו ימי פורים**". וכן בדברי הפוסקים לדוגמא בדברי רמב"ם הלכות מגילה פרק ב' – יח': "כל ספרי הנביאים וכל הכתובים עתידין ליבטל לימות המשיח חוץ ממגילת אסתר הרי היא קיימת כחמשה חומשי תורה וכהלכות של תורה שבעל פה שאינן בטלין לעולם, ואע"פ שכל זיכרון הצרות יבטל שנאמר (ישעיהו ס"ה) כי נשכחו הצרות הראשונות וכי נסתרו מעיני, ימי הפורים לא יבטלו שנאמר (אסתר פרק ט'): וימי הפורים האלה לא יעברו מתוך היהודים וזכרם לא יסוף מזרעם". הרמב"ם לא כתב מה יהיה בשאר המועדים, רק ציין את ניצחיות המגילה, אבל בילקוט שמעוני משלי הובא: "...שכל המועדים עתידין ליבטל וימי הפורים אינן בטלים לעולם".

נראה לומר שניצחיות המגילה קשור ישירות למסר חשוב העולה ממנה והוא: חשיבותה האדירה של אחדות ישראל, שכן מהמגילה עולה שהמעבר מ"ישנו עם מפוזר ומפורד" ל"לך כנוס, הביא ישועה גדולה לעם ישראל. לאור חשיבותו, ונצחיותו של מסר זה (מסר שמודגש הן בתורה שבכתב והן בתורה שבעל פה) ראוי הוא שיועבר ויקבע לנצח, גם בימות המשיח.

עוד בעניין תוכנה של המגילה - תשובות רבות נאמרו לשאלה: מדוע לא נזכר שם ה' במגילה, אף לא פעם אחת? אחת התשובות שנראה להשיב היא: המאמין התמים, אינו מבדיל בין נס לטבע, אלא יודע בוודאות שכל במתרחש הוא בהשגחת ה' במציאות העולמית. כמו קברניט הנוהג את הספינה, שבין בשעה שהים רגוע ושקט ובין בשעה שהוא סוער, בלי הנהגתו לא תוכל הספינה להגיע אל מחוז חפצה, אלא שבשעת סערה מורגשת הנהגתו לנוסעים, יותר מאשר בנסיעה שקטה ורגועה.

מרדכי ואסתר העלימו לחלוטין את שם ה' מהמגילה, כדי להראות לישראל שאף אם נעלם הוא ה' בתקופת הסתר פנים, בכל זאת נעשה נס, אף אם הוא בלתי גלוי. הניסים הגדולים שאנו חווים בתקופה זו של תחילת הגאולה הם תחילת התבהרות החושך האופייני לתקופה זו, והם מבהירים יותר ויותר את מציאות ה' בתוכנו, המצעיד אותנו לקראת הגאולה השלימה, עת יתקיים בנו חזון הנבואה: "כִּי הִנֵּה הַחֹשֶׁךְ יְכַסֶּה אֶרֶץ וַעֲרָפֶל לְאֻמִּים וְעָלַיִךְ יִזְרַח ה' וּכְבוֹדוֹ עָלַיִךְ יֵרָאֶה" (ישעיה ס')

פרטי הלכות במקרא מגילה

א. מצוה מן המובחר לקרא את המגילה ברוב עם, ולכן מבטלים תלמוד תורה לשמוע מקרא מגילה, ואפילו אם יש בבית המדרש מאה איש מצוה שילכו לבית הכנסת לקראה בצבור, שברוב עם הדרת מלך. ואפילו כהנים בעבודתם ולוים בדוכנם וישראל במעמדם, היו מבטלים העבודה של בית המקדש, והולכים לשמוע מקרא מגילה עם הצבור, משום פירסומי ניסא.

ב. יש להתרעם על אלו המקפידים בליל פורים לקרא את המגילה יחד עם כל אנשי הקהילה, אך בבוקר מתפללים במנינים קטנים בזמנים שונים, ולא מקיימים "ברוב עם הדרת מלך", וצריכים הם לארגן תפילה בזמן אחד.

ג. אם יש הפרעות בבית הכנסת שאי אפשר לו להתגבר עליהם וכתוצאה מהם אינו יכול לשמוע קריאת כל המגילה כראוי, יכול לקרותה בעשרה.

ד. גם מי שבירך את כל הברכות וקרא המגילה בבית הכנסת, יכול לחזור ולברך הברכות כולם, לרבות ברכת שהחיינו, להוציא את הנשים בביתו.

ה. יש נוהגים שכל הקהל הנמצא בבית הכנסת עומד בשעת הברכות של המגילה, ואח"כ יושב וקוראים המגילה. ויש נוהגים שהקהל יושב בין בשעת קריאת המגילה בין בברכותיה. כל מקום יעשו כמנהגם.

ו. גם כשקוראים בבית להוציא את הנשים ידי חובה, נכון שיעמדו בעת הברכות. אבל קריאתה בבית אינה צריכה מעומד.

ז. מנהג כל ישראל שהקורא את המגילה פושט אותה כאיגרת, כלומר פושטה כולה ואינו מניחה ברוכה אלא כופל אותה דף על דף להראות הנס, וכשיגמור לקוראה, חוזר יט וכורכה כולה, ומברך.

ח. לקריאת המגילה צריך לכתחילה לחזור אחר עשרה שיהיו בזמן הקריאה, ואם אי אפשר בעשרה קורים אותם ביחיד.

ט. הרמ"א כתב שאם קראו אותם בציבור, ואיזה יחיד לא שמע את הקריאה, יוכל לקרות אפילו לכתחילה ביחיד, הואיל וקורין אותם באותה העיר בעשרה. אולם במשנה ברורה כתב שדין זה שהביא הרמ"א אינו מוסכם לשאר פוסקים ולכן אף במצב זה על האדם להדר אחרי עשרה אנשים לקריאת המגילה.

י. כדי לצרף עשרה לצורך קריאת המגילה יכולים לצרף לא רק עשרה שיצאו ידי חובתן עכשיו בקריאה זו, אלא אפילו תשעה אנשים שכבר יצאו ידי חובתן, אפשר לצרפם לקריאת יחיד, וישמעו הקריאה, ודינו בקריאה בציבור, ואפילו אם הלכו מקצתם לאחר תחילת הקריאה, כל שנשאר רוב מנין נחשב כקריאה בעשרה.

יא. הדבר ברור שבקריאת מגילה לנשים עשר נשים נחשבות כציבור לעניין זה. הרמ"א הסתפק אם ניתן לצרף אנשים ונשים לעשרה. להלכה, היות והאנשים ונשים חייבים במצוות קריאת המגילה, נראה שניתן לצרף אנשים ונשים לעשרה כשאין אפשרות אחרת, ובקריאתה בחוג המשפחה הדבר פשוט שמותר לכתחילה. וקטנים מבר מצווה בוודאי שלא ניתן לצרפם.

יב. בקריאת המגילה אין מדקדקים בטעויותיה, ויש אומרים שדווקא בטעות שהלשון והעניין אחד (שלא משתנה משהמשמעות) כגון לקרא 'יהודים' או 'יהודיים' אבל מדקדקים בטעות המשנה את המשמעות.

יג. אפילו שאין בזה חובה, נהגו רבים מקהילות ישראל לדקדק לקרא בשני נוסחים מילים שנפלה בהם מחלוקת במסורת: "ויהי כאמרם אליו יום ויום' (פרק ג' ד') שוב 'באמרם'. 'להשמיד להרוג ולאבד' (פרק ח' יא') שוב 'ולהרוג'. 'ואיש לא עמד בפניהם' (פרק ט' ב') ושוב 'לפניהם'.

פינת העורך

"**אלה פקודי המשכן משכן העדות**" (לח' כא') מדוע מודגש בפסוק שהיה משכן העדות? - כתב רבינו בחיי זצ"ל ללמדך, שהמשכן היה בו הכל: ממנו שפע הפרנסה (באמצעות השולחן) הקדושה (באמצעות מזבח הקטורת) והחכמה (באמצעות המנורה) - אבל העיקר בו הם העדות, לוחות הברית. על שמם הוא קרוי: "משכן העדות". ללמדנו, שהעיקר היא תורת אלוקים הקדושה!

ברכות מכל הלב

ברכות מעומק הלב וברכת מזל טוב לידידנו היקרים עוזי והדר אסייג הי"ו לרגל אירוסי בתם עילאי יופי אסייג עם בחיר ליבה אוריה סילברג הי"ו.

יהי רצון מלפני שוכן מרומים שיזכו לחופתם בקרוב ויזכו להקים בית נאמן וכשר בישראל המושתת על יסוד איתנים של אהבה ויראת שמים לתפארת עם ישראל.

ברכות מכל הלב

מזל טוב וברכות מעומק הלב לידידנו רחמים רמי ורחלי תמר נחום הי"ו לרגל נישואיהם. להם ולמשפחותיהם משפחת נחום הי"ו ומשפחת גבאי הי"ו.

יהי רצון מלפני אבינו שבשמים, שתיזכו להקים בית לתפארת ישראל, מלא אהבה ושמחה, נאמן וכשר, המיוסד על יסודות איתנים של אהבת תורה ויראת שמים לתפארת עם ישראל.

אסוקי שמעתתא אליבא דהלכתא

"שונה הלכות" – הלכה ומקורה

בירך על פרי אדמה, האם פטר פרי עץ שלפניו (א')

אדם שבירך על פירות האילן בורא פרי האדמה, יצא. אבל אם בירך על פרי האדמה בורא פרי העץ, לא יצא. ואם נזכר בתוך כדי דיבור יתקן מיד ויאמר: בורא פרי האדמה. יש לברר מה ההלכה במקרה שהיו לפני האדם פירות העץ ופירות האדמה, ולקח פרי האדמה ובירך עליו "בורא פרי האדמה" – האם פטר בברכתו את פירות העץ שלפניו, וכן יש לברר, מה ההלכה במקרה כזה, אם בירך על פרי עץ בורא פרי האדמה, האם פטר בזה את פירות האדמה שלפניו, וכשיאכל מהם לא יברך?

מקור בתלמוד

במשנה בדף מ: מובאת מחלוקת בין רבי יהודה לחכמים, לגבי הקדימות בברכה: "**...היו לפניו מינין הרבה, רבי יהודה אומר: אם יש ביניהן מין שבעה - עליו הוא מברך, וחכמים אומרים: מברך על איזה מהן שירצה.** הגמרא בדף מא. מבארת שאם ברכותיהם אינם שוות מברך על כל אחד מהם: "**היו לפניו מינין הרבה וכו'. אמר עולא: מחלוקת בשברכותיהן שוות, דרבי יהודה סבר: מין שבעה עדיף, ורבנן סברי: מין חביב עדיף. אבל בשאין ברכותיהן שוות - דברי הכל מברך על זה וחוזר ומברך על זה. מיתיבי: היו לפניו צנון וזית - מברך על הצנון ופוטר את הזית! - הכא במאי עסקינן - כשהצנון עיקר...**"

מפרש רש"י

בשברכותיהן שוות - כגון זיתים ותפוחים, דתרוייהו בורא פרי העץ, ובא לפטור את שתיהן בברכה אחת. חביב עדיף - איזהו שירצה דמתניתין - את החביב עליו משמע. אבל כשאין ברכותיהן שוות דברי הכל - אין ברכה אחת פוטרתן, ושוב אין כאן מחלוקת, ואף על גב דתנן (ברכות דף מ.): בירך על פירות האילן בורא פרי האדמה יצא - הני מילי בחד מינא וטעה ובירך עליה בורא פרי האדמה, אבל צנון וזית ובירך על הצנון - לא נפטר זית. שהיה צנון עיקר - שבשבילו התחיל האכילה, ולא אכל זית אלא להפיג חורפו של צנון, דהוה ליה זית טפל, ותנן (ברכות דף מד.): כל שהוא עיקר ועמו טפילה - מברך על העיקר ופוטר את הטפלה.

מפירוש רש"י יוצא שהגמרא באה להדגיש שאם יש לפני אדם פרי אדמה ופרי העץ, והוא רוצה לאכול משניהם, אם בירך "בורא פרי האדמה", לא פטר את פרי העץ, וכשיבוא לאכול את פרי העץ, צריך לברך עליו, זאת אפילו שאם בירך בטעות על פרי העץ "בורא פרי האדמה", יצא.

רבינו יונה

אולם רבינו יונה על הרי"ף מסכת ברכות דף כח: (בדפי הרי"ף) כתב, שזה דווקא אם כאשר בירך בורא פרי האדמה לא התכוין לפטור את פרי העץ, אבל אם התכוין לפטור את פרי העץ אינו צריך לחזור ולברך: "**ועוד בא להשמיענו שאם בירך תחילה על המין האחד בורא פרי האדמה, והביאו לפניו מין אחר שברכתו בורא פרי העץ, צריך לברך עליו בורא פרי העץ ואינו נפטר בברכת בורא פרי האדמה שבירך מתחילה על הראשון ואף על גב ששנינו בירך על פירות האילן בורא פרי האדמה יצא זהו כשמתכוין לברך על אותו הפרי עצמו אבל הכא שבשעה שאמר בורא פרי האדמה לא נתכוין לברך על פרי העץ צריך לחזור ולברך בורא פרי העץ שאינו נפטר בברכת בורא פרי האדמה...**"

חידושי הרשב"א

ממה שכתב הרשב"א בחידושיו למסכת ברכות בדף מא. עולה שפרי או מאכל חשוב אינם נגררים להיפטר מברכה שמברכים על פרי או מאכל פחות חשוב, אלא אם המברך התכוון לפוטרם. אבל פרי או מאכל שאינם חשובים נגררים אחרי הברכה שמברכים על פרי או מאכל חשוב, גם בלי כוונה לפוטרם מברכה.

בית יוסף

בבית יוסף בסימן רו' כתב על דברי הרשב"א: "**...ולפי פירוש זה אם היה אוכל תפוחים ובירך עליהם ואחר כך הביאו לפניו אגוזים אם התפוחים חביבים לו יותר פוטר את האגוזים בגררת ברכת התפוחים אבל אם אינם חביבים אינם פוטרים את האגוזים אלא אם כן נתכוין להם מתחלה...**"

רמב"ם

הרמב"ם בהלכות ברכות פרק ח' הלכה יג' פסק שאם יש לאדם פירות שאין ברכותיהם שוות, כגון פירות האדמה ופירות העץ, בכל מצב מברך על כל אחד מהם את הברכה הראויה לו: "**היו לפניו מינין הרבה אם היו ברכותיהן שוות מברך על אחת מהם ופוטר את השאר, ואם אין ברכותיהם שוות מברך על כל אחת מהן ברכה הראויה לו...**"

פסיקת מרן להלכה בשו"ע

מרן פסק להלכה בסימן רו' סעיף ב', כדעת רבנו יונה, שאם היו לפניו פירות אדמה וגם פירות העץ ובירך "בורא פרי האדמה" ובברכתו התכוון לפטור את פירות העץ יצא ידי חובה ולא יברך עוד על פירות העץ: "**היו לפניו פרי האדמה ופרי העץ, ובירך על פרי האדמה ונתכוון לפטור את פרי העץ, יצא**".

משנה ברורה

במשנה ברורה בס"ק ז' כתב שכוונת מרן לומר שבדיעבד יצא, אבל לפי דעת כולם, אין לעשות כך לכתחילה: "**דווקא דיעבד אבל לכתחילה לכולי עלמא אין לכוין להוציא את פרי העץ, דטוב יותר לברך ברכה המיוחדת לו ובלאו הכי יש דעות בסימן רי"א סעיף ג' דשי אומרים דטוב יותר להקדים פרי העץ**".

בס"ק ח' כתב שמה שכתב מרן "לפניו", הוא להדגיש, שאפילו אם שני סוגי הפירות לפניו, צריך כוונה לפטור: "**לפניו - נקט לפניו לרבותא דאפילו היה לפניו פרי העץ כשבירך לא נפטר ממילא אלא אם כן נתכוין בהדיא לפטור אבל באמת היכי דנתכוין בהדיא לפטרו מהני אפילו לא היו לפניו פרי העץ כשבירך**".

בס"ק ט' כתב שגם אם היה לפניו מאכל שברכתו "שהכל" ומאכלים שברכתם אחרת, ובירך על המאכל שברכתו "שהכל" והתכוון לפטור את המאכלים האחרים, בדיעבד יצא. בס"ק י' כתב שאמנם יש הולקים על פסיקת מרן ולדעתם גם כוונה לא מועילה, אך העיקר להלכה כדעת מרן.

ערוך השולחן

בערוך השולחן בסעיף ב' כתב שאדם שיש לפניו מפירות העץ ופירות האדמה, צריך לברך על כל אחד מהם את ברכתו, ואם הקדים ובירך על פרי האדמה ולא כיון מפורש לפטור את פרי העץ יברך אח"כ על פרי העץ.

"**מיהו, לכתחילה אסור לברך על דבר שוודאי ברכתו העץ, בורא פרי האדמה, ואפילו מונח לפניו שני דברים שרוצה לאכלן אחת ברכתו העץ ואחת האדמה כמו צנון וזית לא יברך על הצנון האדמה ויכוין לפטור את הזית אלא מברך מקודם על הזית העץ ואח"כ מברך על הצנון, והאדמה דברכת העץ קודם לברכת האדמה.**

ואפילו אם הקדים לברך על הצנון האדמה אם לא כיון מפורש לפטור את הזית מברך אח"כ העץ על הזית ואין זה מרבה בברכות כיון שאין זה עיקר ברכתו, מיהו בדיעבד אם בירך על הצנון האדמה וכיון לפטור את הזית יצא ואסור לו לברך אח"כ על הזית העץ דהוי ברכה לבטלה וכבר נתבאר דעל כולם אם אמר שהכל יצא אפילו על פת ויין וכל שכן שארי דברים..."

בסעיף ג' כתב שאדם שטעה ובירך "אדמה" על פירות העץ, צריך לברך "העץ" על פירות עץ שיביאו אח"כ.

שם ומשפחה

בני ישראל מתקשים בהקמת המשכן

באמצע חודש תשרי, החלו בצלאל ואהליאב וכל האנשים והנשים שסייעו להם, לבנות את המשכן ואת כליו. לאחר שבעים יום של עבודה, בכה' בכסלו, סיימו להכין את המשכן וכליו, והביאו את כל חלקיו אל משה רבנו, והוא הראה לכל בני ישראל, את מה שעשו מהתרומות שנידבו. בני ישראל שמחו לראות שמתרומותיהם, בנו את המשכן וכליו.

הם ניסו לחבר את כל החלקים ולהקים את המשכן, אך לא הצליחו. חלקי המשכן היו מאוד כבדים, בקושי הצליחו להרימם בעזרת אנשים רבים, וכשניסו לחבר את החלקים לא התחברו זה לזה. גם האומנים שבנו את חלקי המשכן, ניסו לחברם את החלקים ולא הצליחו. הם קראו לבצלאל ולאהליאב שיבואו לעזור להם, גם הם ניסו להעמידו והוא נפל. ניסו שוב להקימו ושוב נפל. התפלאו האנשים מאוד ושאלו את עצמם: "האם יכול להיות שלא עשינו את המלאכה כפי שהיה צריך לעשות אותה"?!

הלכו כולם אל משה רבנו ואמרו לו: "רבנו משה, עשינו הכל בדיוק כפי שציווית עלינו, ובכל זאת אנו לא מצליחים לחבר את החלקים זה בזה ולהקים את המשכן"?!!

משה רבנו מקים את המשכן

משה בדק את כל חלקי המשכן ואמר להם: "אכן כך אמרתי לכם לעשותם, וכך ציווה הקב"ה לעשותם". שאלו עם ישראל: "אם כן מדוע איננו מצליחים להקים את המשכן?, כולם ניסו כולל האומנים, בצלאל ואהליאב, ולא הצליחו להקים את המשכן"??

הצטער משה רבנו על כך, הרי בני ישראל חיכו בקוצר רוח לראות את משכן בנוי, הם תרמו מכספם ומזמנם, עמלו במשך חודשים רבים בבניית המשכן וכליו, ובכל זאת לא מצליחים להקימו!!!

ראה הקב"ה שמשה רבנו מצטער על כך מאוד ואמר לו: משה עבדי הנאמן! הסיבה שישראל לא מצליחים להקים את המשכן, אינה משום שהוא לא בנוי נכון, אלא משום שראיתי את צערך על כך, שלא היה לך חלק בעשיית המשכן, והיות והיה לך צער על כך, גרמתי לכך, שרק אתה תוכל להרימו ולהקימו.

אמר לו משה רבנו: "ריבונו של עולם, הרי המשכן כבד מאוד ואיני יכול להקים לבדי את המשכן"! אמר לו הקב"ה: "נסה להקימו, ואני אעזור לך, וכאשר תנסה ותיגע בו בידיך, הוא יעמוד מעצמו" וכך היה.

שאלות מהפרשה

שאלות לכיתות א' עד ג' (חלקן מאוצרות התורה)

1. איזה חלק של המשכן עשו במחצית השקל שנתנו בני ישראל?

א. את השולחן. ב. את כלי המנורה.
ג. את אדני העמודים למשכן. ד. את האדנים לחצר המשכן.

2. למה שימש הכיור שעשו במשכן?

א. רחיצת ידיים ורגליים בכניסה למשכן. ב. רחיצת ידיים בין קורבנות.
ג. שטיפת הכלים, אחרי השימוש בהם. ד. תשובות א' וג' נכונות.

3. מלאכת המשכן הסתיימה בר"ח כסלו, מדוע הוקם מאוחר יותר?

א. לקח להם זמן ללמוד איך להקימו. ב. התעייפו בהכנה ורצו לנוח.
ג. המתינו לר"ח ניסן שהוא יום הולדתו של יצחק. ד. א' וג' נכונות.

4. מי הלביש את אהרון ואת בניו את בגדיהם?

א. משה הלביש את אהרון ואהרון את בניו. ב. הם התלבשו בעצמם.
ג. משה הלביש את אהרון ובניו. ד. לבושם היה בנס מאת ה'.

שאלות עפ"י רש"י כיתות ד' עד ח'

5. פי כמה היה מנה של קודש שווה יותר ממנה רגיל?

א. כפלים. ב. פי שלש יותר. ג. שניהם שווים. ד. פי שתים עשרה.

שאלות עפ"י רש"י כיתות ד' עד ח' (המשך)

6. היכן ליווה עמוד הענן את בני ישראל?

א. במקומות שנסעו. ב. במקומות שנסעו, ובמקומות שחנו.
ג. בתחילת המסע ובסופו. ד. כשנבנה המשכן פסק עמוד הענן.

7. "וּמִן הַתְּכֵלֶת וְהָאַרְגָּמָן...עָשׂוּ בִּגְדֵי שָׁרֵד..." (לט') איזה בגדים עשו?

א. את המעיל של הכהן הגדול. ב. את הכותנות של כל הכוהנים.
ג. את הבגדים בהם כיסו את הכלים במסעות. ד. את האפוד והחושן.

8. "וְרָחֲצוּ מֹשֶׁה...אֶת יְדֵיהֶם..." (פרק מ') מי שימש ככוהן ביום השמיני?

א. רק אהרון הכהן. ב. אהרון וארבעת בניו.
ג. רק משה רבנו. ד. משה ואהרון וארבעת בניו.

שאלה עפ"י פירוש הספורנו - כיתות ד' עד ח'

9. למה הכוונה בפסוק "כַּאֲשֶׁר צִוָּה ה' אֶת מֹשֶׁה..." (פרק לט' - ה')?

א. כל מה שעשו, עשו בכוונה לעשות רצון ה'. ב. שבחם שלא שינו דבר.
ג. שיבה למשה שהסביר להם באופן מדויק. ד. תשובות ב' וג' נכונות.

שאלה עפ"י פירוש הספורנו - כיתות ז' עד ח'

10. למה הכוונה בפסוק "כַּאֲשֶׁר צִוָּה ה' אֶת מֹשֶׁה..." (פרק לט' - ה')?

א. כל מה שעשו, עשו בכוונה לעשות רצון ה'. ב. שבחם שלא שינו דבר.
ג. שיבה למשה שהסביר להם באופן מדויק. ד. תשובות ב' וג' נכונות.

התשובות הנכונות לפרשת כי תשא:

1- ג' 2- ב' 3- ב' 4- ד' 5- ג' 6- א' 7- א' 8- ג' 9 - א' 10- א'

(שמיני תשעה) (שיעור 530 חלק א')

לימוד פורה ומהנה

מי שברך אבותינו אברהם, יצחק ויעקב, דוד ושלמה, אליהו ואלישע הוא יברך וישמור ויעזור וירומם וינשא את **זיו ופזית נגר וכל משפחתם** הי"ו - מלך מלכי המלכים ברחמיו ישמרם ויחיהם ומכל צרה ונזק יצילם, ויאריך ימיהם בטוב ושנותיהם בנעימים, בכל אשר יפנו ישכילו וכל אשר יעשו יצליחו ויתקיים בהם מקרא שכתוב: **"ויתן לך האלוקים מטל השמים ומשמני הארץ ורוב דגן ותירוש...ויתן לך את ברכת אברהם לך ולזרעך אתך"** וכן: **"יברכך ה' וישמרך, יאר ה' פניו אליך ויחונך, ישא ה' פניו אליך וישם לך שלום".**